

Střídavá péče v perspektivě judikátů Ústavního soudu

doc. JUDr. Helena Hofmannová, Ph. D.

Úvod

Zájem dítěte být s oběma rodiči se stal základním východiskem pro současnou judikaturu Ústavního soudu (dále též „Soudu“) týkající se střídavé výchovy. Cílem analýzy je ukázat vývoj této judikatury a zpřehlednit základní principy vymezené Soudem při posuzování ústavnosti řízení o svěřeni dítěte do výchovy rodičů. Práce se také věnuje interpretačním postupům Soudu, který ve svých rozhodnutích přesáhl ústavněprávní argumentaci a zaujal mimo jiné i výchovnou roli. Důsledkem judikatury Soudu je výrazný zásah do rozhodování obecných soudů o svěřeni dítěte do výchovy včetně vymezení kritérií, které jsou obecné soudy v těchto řízeních povinny vzít v potaz.

1. Střídavá péče v judikatuře Ústavního soudu

Střídavá péče se v posledních letech stala tématem Ústavního soudu. A to nejenom z hlediska posuzování ústavnosti řízení o svěřeni dítěte do výchovy rodičů, ale i z hlediska interpretace střídavé péče jako takové. Interpretace Soudu v těchto případech přesahuje ústavněprávní rovinu a zahrnuje i podrobnou interpretaci zákona o rodině. To se projevuje i v posunu v pojetí jedné ze základních zásad ústavněprávního přezkumu, kterou Soud vymezil – zásady minimalizace, resp. sebeomezení Ústavního soudu při zásahu do rozhodování obecných soudů.

Ve věci pod sp. zn. I. ÚS 48/04 Soud při posuzování věci Soud ještě konstatoval, že jeho úkolem „*není bdít nad dodržováním jednoduchého práva, nýbrž že jeho smysl spočívá výhradně v ochraně ústavně zaručených základních práv nebo svobod stěžovatele. Ústavní stížnost brojící proti interpretaci a aplikaci jednoduchého práva může být proto úspěšná jen tehdy, jestliže Ústavní soud současně s porušením jednoduchého práva shledá i porušení některé z ústavních kautel.*“¹

---

¹ Nález sp. zn. I. ÚS 48/04 ze dne 27. 1. 2005, N 19/36 SbNU 247, Rozhodování soudu o úpravě styku rodičů s nezletilým dítětem.

V nálezu sp. zn. I. ÚS 266/10 k tomu již dodává, že „K porušení by mohlo dojít především tím, že by soudy excesivním způsobem nerespektovaly již sama ustanovení běžného zákona, v tomto případě zejména ustanovení § 26 odst. 2 a § 50 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině...Ostatně, jak již Ústavní soud několikrátě judikoval, je zásadně věcí obecného soudu zvážit podmínky svěření dítěte do výchovy jednoho či druhého rodiče. Proto je při posuzování předložené ústavní stížnosti třeba zabývat se v první řadě otázkou, zda obecné soudy při rozhodování o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti a úpravě styku s dítětem obsah a smyslu příslušných zákonných ustanovení respektovaly.“²

Nerespektování obsahu a smyslu zákonných ustanovení znamená podle Soudu přesah do ústavní roviny již proto, že příslušnou podstatní úpravou je ústavní úprava realizována a konkretizována.

Vedle interpretace zákona o rodině se Soud také zabývá rolí rodiny ve společnosti, významem a způsoby výchovy dětí a rolí matky a otce při výchově dětí. Podle Soudu je „svěřování dětí polycentrickou otázkou, která reflektuje náhled společnosti na výchovu dětí...“³

Nálezy Soudu ke střídaté péči obsahují i výchovný a morální aspekt. Soud například apeluje na rodiče, aby se v zájmu dětí co nejvíc snažili, aby děti rozpad jejich vztahu pocítili co nejméně a nepřenášeli své neshody na děti či aby rodiče „opustili své egoistické, mnohdy dokonce nízké "zájmy" (například v podobě přinášení příjemných vnitřních pocitů trýznění druhého rodiče skrze vlastní dítě).“⁴

Střídatá péče může podle Soudu působit také jako motivace pro zlepšení vztahů rodičů: „střídatá péče nutí rodiče, který nebyl této formě nakloněn a na jehož straně chybí ochota ke komunikaci, aby své chování změnil. Jinak se může stát, že skutečně dojde ke změně výchovy a svěření dítěte do výchovného prostředí druhého rodiče.“⁵

Důvody, které Soud vedou k zásahům do rozhodování obecných soudů a podrobné interpretaci střídaté péče, soudě dle judikatury, je zejména zájem dítěte být v péči obou rodičů, změna role matky a otce při výchově dětí a rovnocennost rodičů v péči o dítě.

Důsledkem těchto skutečností je, že Ústavní soud výrazně zasahuje do rozhodování soudů o střídaté výchově v konkrétních případech. Soud postupně vymezil několik kritérií, která jsou obecné soudy povinny vzít v potaz v řízení o úpravě výchovy.

---

² Nález sp. zn. I. ÚS 266/10 ze dne 18. 8. 2010, N 165/58 SbNU 421, K rozhodování o střídaté výchově dítěte.

³ Nález sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014, Střídatá péče.

⁴ Nález sp. zn. I. ÚS 266/10, shodně též nález sp. zn. I. ÚS 2661/10 ze dne 2. 11. 2010, N 219/59 SbNU 167, K rozhodování o střídaté výchově dítěte a zjištění názoru dítěte na věc.

⁵ Nález sp. zn. I. ÚS 266/10, shodně též nález sp. zn. I. ÚS 2661/10.

Základním kritériem formulovaným Soudem je, že svěřením do střídané výchovy by mělo být pravidlem, zatímco ostatní řešení výjimkou. Spolu s principem, podle něhož je střídaná péče nejen právem, ale i povinností rodičů, Soud vyjádřil nové pojetí střídané péče.

Tato koncepce, která vyvrcholila v posledních letech, se vyvíjela postupně. Zatímco v roce 2005 v nálezu sp. zn. I. ÚS 48/04 Soud ještě kladl důraz na společnou vůli, dohodu a komunikaci rodičů jako předpoklad pro střídanou výchovu, ve svých pozdějších nálezech, vydaných od roku 2010 již tento předpoklad opouští.

V nálezu sp. zn. III. ÚS 1206/09 Soud konstatuje, že nesouhlas matky není důvodem pro odmítnutí střídané péče a soudy jsou povinny jej i bez návrhu podrobit zkoumání a dokazování. V dalších rozhodnutích šel Soud ještě dál, když uvedl, že překážkou ke svěřením dítěte do střídané péči není ani absence komunikace rodičů. Vyslovuje naopak, že závěr obecného soudu, že neexistence schopnosti toho kterého rodiče dohodnout se na výchově dítěte je překážkou střídané výchovy, je protiústavní.⁶

Překážkou pro střídanou výchovu není podle Soudu ani školní docházka či velká vzdálenost mezi bydlištěm rodičů. Ani zájem dítěte na stabilním výchovném prostředí nelze podle Soudu bez dalšího považovat za překážku pro rozhodnutí o střídané výchově.⁷

Ve svých posledních rozhodnutích z letošního roku Soud vymezuje také obecná kritéria pro rozhodování obecných soudů pro rozhodování o svěřením dítěte do výchovy. Jde o existenci pokrevního pouta mezi dítětem a osobou, která usiluje o jeho svěřením do výchovy, zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb, schopnost rodičů zajistit jeho vývoj a další potřeby a přání dítěte.⁸

Nejvýraznějším zásahem do rozhodování soudů o střídané výchově je pak zásada, podle níž je svěřením do střídané péče pravidlem, zatímco ostatní způsoby jsou výjimkami, které je nutné z hlediska zájmu dítěte prokázat. Zároveň s tím Soud formuluje zásadu, že střídaná je nejen právem, ale i povinností rodičů. V zatím posledním rozhodnutí Soud zdůrazňuje rovnocennost rodičů v péči o dítě ve smyslu stejného práva na péči o dítě. Rovnost v právu osobního styku rodičů zajišťuje právě střídaná péče, kdy dítě žije po stejné časové období s každým rodičem.⁹

Všechny uvedené závěry mají naplnit základní princip zájmu dítěte, který v případech rozhodování o střídané výchově je zájem na tom, aby dítě bylo v péči obou rodičů.

⁶ Viz nálezu sp. zn. I. ÚS 266/10 a sp. zn. I. ÚS 2661/10.

⁷ Např. nálezu I. ÚS 48/04 či nálezu sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. 5. 2014, K rozhodování soudů o střídané výchově.

⁸ Nálezu sp. zn. I. ÚS 2482/13.

⁹ Nálezu sp. zn. I. ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014, Zásadní změna poměrů a stabilita výchovného prostředí při rozhodování o střídané výchově.

2. Judikatura

Ve všech dále uvedených případech byl stěžovatelem otec, jehož návrhu na střídavou výchovu nebylo vyhověno. Pouze v jednom případě byla navrhovatelkou v řízení o ústavní stížnosti matka, která napadla rozhodnutí o svěřeni dětí do střídavé péče. Jedinou kauzou, ve které otec v roli stěžovatele navrhoval zrušení rozhodnutí o střídavé péči, byl případ střídavé výchovy s půlročním cyklem střídání na dvou odlišných kontinentech. Z judikatury tak vyplývá, že střídavou péči jednoznačně upřednostňují v roli otcové, zatímco matky usilují o svěřeni dítěte do jejich výlučné péče.

2. 1. Společná vůle a dohoda rodičů jako východisko pro střídavou výchovu

V kauze sp. zn. I. US 48/04 Soud posuzoval ústavní stížnost stěžovatele (otce) proti rozhodnutím obecných soudů, kterými byla jeho dcera svěřena do výchovy matce, a jemu byl upraven styk s dcerou. Soud prvního stupně (dále též „okresní soud“) dospěl k závěru, že jedinou překážkou pro střídavou péči je komunikační bariéra mezi rodiči a to, že spolu nespolupracují. Podle okresního soudu střídavá péče o nezletilé vyžaduje vysokou míru vyspělosti, tolerance, schopnost rodičů spolu kooperovat a ve věcech péče o ně dosáhnout dohody; to proto, že řádná realizace střídavé výchovy se neomezuje pouze na bezkonfliktní předávání dítěte. V souladu s § 26 odst. 2 zákona o rodině v případech, kdy jsou vztahy mezi rodiči vyhoceny tak, že spolu nekomunikují a nespolupracují, nelze mít za to, že je splněna jedna z podmínek pro svěřeni dítěte do střídavé péče, a to podmínka zájmu dítěte a lepšího zajištění jeho potřeb. Proto, ačkoli z psychologického hlediska by byla ideální střídavá výchova (k tomu závěru dospěla i psycholožka), nebyla možné ji v daném případě realizovat. Vzhledem k tomu okresní soud svěřil dítě do výchovy matce a styk otce s dcerou upravil tak, aby měla zachován široký rozsah kontaktů s otcem a aby otec měl možnost podílet se na výchově nezletilé. Odvolací soud potvrdil výrok soudu prvního stupně o střídavé výchově, avšak zúžil její styk s otcem, a to s ohledem na nástup nezletilé do školy.

Podle stěžovatele došlo svěřením dítěte do výchovy matce k porušení jeho práva na stejnou výchovu dítěte a zásady, že oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. V ústavní stížnosti dále namítal dále, že obecné soudy nezjistily důvod, proč matka nechce s otcem kooperovat a nepřihlíděly k jeho ochotě dohodnout se s ní na střídavé výchově.

Při rozhodování této kauzy Ústavní soud vycházel ze zásady, že ve vztahu k rozhodování o svěřeni dítěte do výchovy je zásadně věcí obecných soudů zvážit podmínky pro svěřeni dítěte do výchovy jednoho či druhého rodiče. Úkolem Ústavního soudu není „*bdít nad dodržováním jednoduchého práva, nýbrž že jeho smysl spočívá výhradně v ochraně ústavně zaručených práv nebo svobod stěžovatele. Ústavní stížnost brojící proti interpretaci a aplikaci jednoduchého práva může být proto úspěšná jen tehdy, jestliže Ústavní soud současně s porušením jednoduchého práva shledá i porušení některé z ústavních kautel.*“¹⁰ V první řadě je tedy podle Soudu potřeba zabývat se otázkou, zda obecné soudy při rozhodování o úpravě rodičovské zodpovědnosti a úpravě styku respektovaly obsah a smysl příslušných zákonných ustanovení, především ustanovení § 26 odst. 2 a § 50 odst. 1 zákona o rodině.

Soud v dané věci konstatoval, že rozhodnutí o střídavé výchově by mělo vycházet ze společné vůle a dohody rodičů, jejich schopnosti spolu komunikovat a spolupracovat a nezapojovat dítě do svých vzájemných problémů. Podle názoru Soudu není podstatná otázka „*proč rodiče nejsou ochotni spolu spolupracovat a komunikovat, nýbrž to, že jim v daném případě chybí ochota a vyspělost v zájmu nezletilé dcery spolu kooperovat.*“¹¹ Z tohoto důvodu posoudil napadená rozhodnutí ve vztahu ke svěřeni dítěte do výchovy matce jako ústavně konformní a námitku stěžovatele, že se soudy nezabývaly důvodem, proč matka nechce spolupracovat, nepovažoval za významnou. Ústavní soud zrušil pouze rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo zúženo právo otce stýkat se s dcerou, neboť konstatoval, že školní docházka nemůže sama o sobě být důvodem pro výrazné omezení styku otce s nezletilým dítětem, které je v péči matky.

K tomuto nálezu podala odlišné stanovisko soudkyně I. Janů, v němž v podstatě vyjádřila princip pozdějšího přístupu Soudu k rozhodování o střídavé výchově. Podle jejího názoru tím, že obecné soudy nezjistily důvody, pro které matka nechce s otcem spolupracovat na střídavé výchově, došlo k nepřipustnému zásahu do rodičovských práv otce a zejména nezletilé, v jejímž zájmu je maximálně možná výchovná participace obou rodičů.

---

¹⁰ Nález sp. zn. I. ÚS 48/04.

¹¹ Nález sp. zn. 48/04.

2. 2. Nesouhlas matky jako nedostatečný důvod pro odmítnutí střídané výchovy

Jiný přístup, který se stal východiskem pro další judikaturu ke střídané péči, formuloval Soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 1206/09. I v tomto případě stěžovatel – otec napadl ústavní stížností rozhodnutí soudů o svěřením dítěte do péče matky a úpravě styku, přičemž stěžovatel navrhoval střídanou péči. Obdobně jako ve věci sp. zn. I. ÚS 48/04 byl stanoven široký styk otce s dcerou (zde potvrzen odvolacím soudem). A také v tomto případě bylo v řízení před soudy jednoznačně prokázáno, že pro dítě by bylo optimální, aby bylo svěřeno do střídané péče. Za překážku v tomto případě byl považován nesouhlas matky a nízký věk dítěte. Vzhledem k tomu, že překážka nízkého věku odpadla v době řízení před odvolacím soudem, soustředil se Soud na posouzení druhé překážky, tedy nesouhlasu matky se střídanou péčí. Tento byl dle Soudu odůvodněn pouze sporadicky a vystihoval pouze zájem matky, nikoli dítěte.

Ačkoli zde Soud navázal na zásadu vyjádřenou v nálezu sp. zn. I. ÚS 48/04, že střídaná výchova předpokládá ze strany rodičů především společnou vůli a schopnost spolu komunikovat, konstatoval zároveň, že otázka, proč matka není ochotna spolupracovat a komunikovat a kooperovat na výchově dcery, je podstatná. Svěřením dítěte do výlučné výchovy jednomu z rodičů totiž nesmí být výrazem ústupku rivalitě rodičů, která sleduje jen „boj o dítě“, případně „*nízké pohnutky jednoho rodiče k trýznění druhého rodiče skrze své vlastní dítě.*“¹² V této souvislosti Ústavní soud také upozornil, že soudy mohou a mají využívat prostředků poskytnutých jim zákonem o rodině, kterými mohou postihovat toho z rodičů, který ať už záměrně, anebo z nedbalosti maří veřejný zájem na řádné výchově a rozvoji osobnosti dítěte.

Rozhodování soudů o svěřením dítěte do výchovy rodičů by mělo respektovat kritéria vycházející především z čl. 3 odst. 1 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte (dále jen „Úmluva“), čl. 32 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a § 26 odst. 4 tehdy platného zákona o rodině.

Podle Soudu nevěnovaly obecné soudy náležitou pozornost naplnění uvedených ustanovení Úmluvy, a to nedostatečně provedeným dokazováním. Tím, že připustily vliv pouhého tvrzení matky na rozhodnutí, aniž by jeho důvody jako takové byly podrobeny testu způsobilosti zasáhnout do zájmu dítěte, nemohly ani zjistit, který z rodičů otevírá v zájmu dítěte větší výchovný prostor druhému rodiči. Zájmem dítěte nepochybně je, aby „*bylo v péči obou rodičů, a není-li toto možné, pak toho*

---

¹² Nález sp. zn. III. ÚS 1206/09.

z rodičů, který k tomu má lepší předpoklady, mimo jiné uznává roli a důležitost druhého rodiče v životě dítěte a je přesvědčen, že i ten druhý je dobrým rodičem.“¹³

Pokud soudy odůvodnily svá rozhodnutí nesouhlasem matky se střídavou péčí, který byl ve skutečnosti jedinou překážkou pro její realizaci, pak jej musí i bez návrhu podrobit zkoumání a učinit předmětem dokazování. Nesouhlas matky se střídavou péčí může být relevantní pouze tehdy, je-li založen na důvodech, které jsou způsobilé intenzivním způsobem negativně zasahovat do zájmu dítěte. Obecný soud nemusí takové dokazování provádět v situaci, kdy je nesouhlas rodiče založen na zjevně iracionálním a nepřezkoumatelném důvodu. Pokud jde o takový důvod či bude-li v řízení prokázáno, že jde o důvod nemající negativní vliv na zájem dítěte, nemohou soudy na tomto nesouhlasu vystavět rozhodnutí, kterým nevyhoví návrhu na svěřeni dítěte do střídavé péče.

Opačný postup je dle Soudu v rozporu se základním právem druhého rodiče na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny a současně zásahem do základního práva vychovávat a pečovat o své dítě i do základního práva dítěte na rodičovskou výchovu a péči dle čl. 32 Listiny. Podle závěru Ústavního soudu napadené rozhodnutí porušilo uvedená ustanovení Listiny a Úmluvy a proto jej zrušil.

2. 3. Nedostatek dohody a komunikace rodičů není překážkou pro střídavou výchovu

Tyto závěry Soud rozpracoval v nálezech sp. zn. I. ÚS 266/10 a sp. zn. I. ÚS 2661/10. Zdůraznil v nich, že pokud soud ignoruje zákonné relevantní kritérium (ne)schopnosti rodičů dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem, porušuje tím právo rodiče vychovávat dítě a pečovat o ně a základní právo dítěte na rodičovskou výchovu dle čl. 32 odst. 4 Listiny. Ignorováním tohoto kritéria se obecný soud dopouští libovůle, v důsledku čehož dochází i k porušení základního práva na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny.

Relevantnost uvedeného kritéria však *„neznamená, že vždy musí být dítě svěřeno do výlučné výchovy tomu rodiči, v jehož prospěch toto hledisko vyznívá.“¹⁴* Jde o jedno z více hledisek, která musí vzít soud v úvahu. Dalším významným hlediskem je především zvážení, které řešení je v zájmu dítěte. Pokud dojde ke kolizi hledisek relevantních pro posouzení řešení výchovy dítěte, je nutné aplikovat princip přiměřenosti, tedy zvažovat kolidující hlediska, jejich význam v konkrétním případě a uzavřít, kterému z nich dát přednost: *„Kupříkladu, pokud by se zjistilo, že jeden rodič svévolně odmítá*

---

¹³ Nález sp. zn. III. ÚS 1206/09.

¹⁴ Nález sp. zn. I. ÚS 266/10.

kvalifikovaně komunikovat s druhým rodičem, avšak dítě má podstatně hlubší citový vztah k tomuto (svévolně postupujícímu) rodiči, silně si již zvyklo na jeho prostředí (např. zájmové kroužky, škola, další rodina vychovávajícího rodiče), druhý rodič by bydlel daleko apod., patrně by více hledisek svědčilo pro řešení, že je v zájmu dítěte zůstat s vychovávajícím rodičem (tedy o střídavé výchově nerozhodnout).“¹⁵

Závěr obecného soudu postavený na premise, že absence schopnosti toho kterého rodiče dohodnout se na výchově dítěte je překážkou střídavé výchovy, označil Soud jako protiústavní. Pokud by uvedená premisa platila, stačilo by pro eliminaci střídavé výchovy pouhé jednostranné a účelové odmítání komunikace rodiče, který má dítě ve své výlučné péči. Tím by dle Soudu došlo ke zneužití postavení rodiče vychovávajícího dítěte a o zneužití jeho základního práva vychovávat dítě.

Soud zároveň upozornil, že svým rozhodnutím nezamýšlí vyjádřit názor, do čí výchovy by mělo být dítě svěřeno. Zodpovědět tuto otázku je úkolem obecných soudů, které však „nemohou při svém rozhodování ignorovat jednotlivá relevantní kritéria a selektovat jen některá a které nemohou vycházet z neobhajitelné premisy o nemožnosti střídavé výchovy v případě neexistence kvalifikované komunikace mezi rodiči.“¹⁶ Úkolem rodičů je, aby se svým chováním přibližovali řešení, které by bylo ve všech aspektech v zájmu dítěte. Tedy, aby rodiče „opustili své egoistické, mnohdy dokonce nízké "zájmy" (například v podobě přinášení příjemných vnitřních pocitů trýznění druhého rodiče skrze vlastní dítě).“¹⁷

Právě mezi rodiči, kteří spolu ne zcela dobře komunikují, může být podle Ústavního soudu střídavá péče motivací k tomu, aby se snažili spolu co nejvíce spolupracovat; „střídavá péče nutí rodiče, který nebyl této formě nakloněn a na jehož straně chybí ochota ke komunikaci, aby své chování změnil. Jinak se může stát, že skutečně dojde ke změně výchovy a svěřením dítěte do výchovného prostředí druhého rodiče.“¹⁸

V nálezu sp. zn. I. ÚS 2661/10 Soud také dospěl k závěru, že obecné soudy pochybily, když osobně nevyslechly nezletilou (v té době starší 15 let!), o jejíž svěřením do výchovy se rozhodovalo, a to přesto, že v odvolacím řízení o provedení výslechu usilovala.

---

¹⁵ Nález sp. zn. I. ÚS 266/10.

¹⁶ Nález sp. zn. I. ÚS 266/10.

¹⁷ Nález sp. zn. I. ÚS 266/10, shodně též nález sp. zn. I. ÚS 2661/10.

¹⁸ Nález sp. zn. I. ÚS 266/10, shodně též nález sp. zn. I. ÚS 2661/10.

2. 4. Kritéria pro rozhodování svěřování dítěte do střídavé péče

Ještě dál než v předchozích nálezech Soud postoupil při interpretaci střídavé výchovy v nálezu sp. zn. I. ÚS 2482/13. Soud zde především vymezil kritéria, která musí obecné soudy vzít v potaz z hlediska nutnosti rozhodovat v nejlepším zájmu dítěte při rozhodování o úpravě jeho výchovy. Jsou jimi 1. existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěření do péče usilující osobou; 2. míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěření do péče té které osoby; 3. schopnost osoby usilující o svěření dítěte do péče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby; a 4. přání dítěte.¹⁹

Z pohledu prvního kritéria Soud v judikatuře vychází z priority biologických vztahů s tím, že rodinné vztahy jsou utvářeny také faktickým soužitím dítěte a dané osoby.²⁰ Podstatou druhého kritéria je, že obecné soudy musí vždy usilovat o to, aby byl minimalizován zásah do rodinného života. Dítě by nemělo být odtrženo od osob, k nimž má náklonnost, a u nichž nachází svůj domov, a mělo by být svěřeno do péče osoby, která uznává roli jiných blízkých osob v životě dítěte a nebude jim bránit v kontaktu s ním. Zároveň musí být minimalizován také zásah do soukromého života dítěte, „*jakožto unikátního jedince s vlastní identitou, tvořenou mimo jiné jeho národností, náboženským vyznáním či kulturní a jazykovou afiliací.*“²¹

Z hlediska schopnosti zajistit vývoj a potřeby dítěte je nezbytné posuzovat zejména věk, zdravotní stav, materiální zabezpečení, výchovné a intelektuální schopnosti a morální integritu dané osoby a její chování k dítěti.²²

Přání dítěte by mělo být zásadním vodítkem při hledání jeho nejlepšího zájmu. Soud však zároveň konstatuje, že není možné, aby postoj dítěte soudy bez dalšího převzaly a založily své rozhodnutí pouze na jeho přání a nikoli na komplexním posuzování jeho zájmů.

Přání dítěte je přitom nutné zjišťovat vhodnými otázkami (nikoli otázkami typu: „*U koho bys chtěl(a) bydlet?*“, ale zejména formou nepřímých otázek v neformální prostředí. Podle názoru Soudu čím je dítě starší, tím má jeho názor větší váhu: „*...názor tříletého dítěte má daleko menší váhu než*

¹⁹ Nález sp. zn. I. ÚS 2482/13.

²⁰ Viz nález sp. zn. II. ÚS 568/06 ze dne 20. 2. 2007, N 33/44 SbNU 399, K úpravě styku dítěte s jeho původním matrikovým otcem, jehož otcovství bylo později popřeno. Nález je podrobněji vyložen v analýze „Vývoj interpretace (nejlepšího) zájmu dítěte v judikatuře Ústavního soudu“.

²¹ Nález sp. zn. I. ÚS 2482/13.

²² Viz k tomu též rozsudek ESLP ze dne 18. 10. 2011 ve věci *Lyubenova proti Bulharsku* (stížnost č. 13786).

*stanovisko patnáctiletého teenagera.*²³ Úkolem obecných soudů je také rozlišit manipulaci dítěte, která se může projevat v případech, kdy dítě bylo dříve svěřeno do výlučné péče jednomu z rodičů, a nově se posuzuje možnost změny výchovných poměrů.

Z hlediska způsobu zjištění přání dítěte Soud v tomto nálezu uvedl, že dosažení hranice 12 let považuje za nejzazší možnou hranici a že dostatečnou vyspělost dítěte je nutné posuzovat případ od případu. Nelze vyloučit, že devítileté dítě bude vyspělé na to, aby bylo vyslechnuto přímo před soudem, přičemž většina dětí je dle Soudu schopna se vyjádřit ke svému budoucímu výchovnému uspořádání již po dosažení deseti let. U dětí mladšího věku pak zpravidla stačí zjistit jejich názor prostřednictvím OSPODu, znalce či opatrovníka.

V daném případě Soud však poněkud ambivalentně neshledal porušení práva dětí na slyšení. Konstatoval, že by bylo vhodnější, kdyby obecné soudy výslovně uvedly, proč nebyly děti (v době rozhodnutí soudu prvního stupně ve věku 9 a 7 let, v době odvolacího soudu 10 let) vyslechnuty přímo, *„nicméně vzhledem k nízkému věku nezletilých v kombinaci s tím, že jejich názor byl řádně zjištěn jinak...nedosáhl v projednávané věci tento nedostatek takové intenzity, že představoval porušení základních práv stěžovatele.“*²⁴

2. 5. Střídavá péče jako pravidlo a povinnost

Nález sp. zn. I. ÚS 2482/13 představoval další výrazný zásah do pojetí střídavé péče. Svůj výklad Soud posunul z roviny ústavněprávní nejen do roviny zákonné, ale věnoval se i charakteristice rodinných vztahů a měnící se roli matky a otce ve výchově dětí.

Konstatoval, že svěřování dětí je polycentrickou otázkou, která reflektuje náhled společnosti na výchovu dětí a tudíž *„zde Ústavní soud přikládá značnou váhu postoji zákonodárce, jenž nejlépe odráží názory občanů České republiky.“* Z hlediska střídavé péče je tento názor vyjádřen v ustanovení § 26 odst. 2, který byl doplněn do zákona o rodině zákonem č. 91/1998 Sb., ve znění: *„Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.“* Z uvedeného ustanovení podle Soudu plyne, že pokud jsou naplněny podmínky, *„svěření do*

---

²³ Nález sp. zn. I. ÚS 2482/13.

²⁴ Nález sp. zn. I. ÚS 2482/13.

střídavé péče by mělo být pravidlem, zatímco jiné řešení je výjimkou, která vyžaduje prokázání, proč je v zájmu dítěte jiné řešení.“²⁵

Podle názoru Soudu novela zákona o rodině zjevně odráží posun ve vnímání role otce a matky při výchově dětí, zvýšené zapojení otců do péče o dítě i v jeho nejmladším věku, vzrůstající počet mužů odcházejících s dětmi na rodičovskou dovolenou a snahu od „dvoukariérní“ manželství. Výchova dítěte již není jen v rukou matky a tomu musí odpovídat i řešení situace, když se manželství rozpadne a je třeba zajistit výchovu nezletilých dětí. Na těchto principech nic nemění ani nová právní úprava výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu upravená v novém občanském zákoníku.

Soud v tomto nálezu především přinesl nové pojetí interpretace střídavé péče v tom smyslu, že střídavá péče není jen právem rodičů, ale i jejich povinností. K této interpretaci dospěl na základě argumentace, že změnou poměrů, která může vést k novému rozhodnutí o výchovném prostředí, je i situace, kdy jeden z rodičů střídavou péčí bezdůvodně nevyužívá a ponechává nezletilé dítě opakovaně v péči druhému rodiči přesto, že by o dítě měl pečovat sám. Za takové situace může rodič *„ztratit právo na střídavou péči, protože toto jednání je bezohledné nejen vůči druhému rodiči, ale zejména vůči samotnému dítěti.“²⁶*

Tato obecná argumentace Soudu však nesouvisela s okolnostmi posuzovaného případu, v němž se stěžovatel naopak střídavé výchovy domáhal.

S ohledem již na posuzovaný případ (v němž byl obecnými soudy zamítnut návrh stěžovatele na změnu výchovy) Ústavní soud dále uvedl, že pokud jde o otázku svěřeni dítěte do střídavé výchovy v situaci, kdy již dříve byly výchovné poměry dítěte upraveny, je podstatné, zda se obecné soudy dostatečně zabývaly nutností přehodnotit stávající výchovné poměry v důsledku změny okolností. V případě, kdy je rozhodnutí založeno na okolnostech, jejichž změna je předvídatelná (např. věk dětí či pracovní vytížení rodičů) je pak z hlediska legitimního očekávání účastníků a předcházení opakovaným žádostem o změnu výchovných poměrů žádoucí, aby obecné soudy již při prvním rozhodnutí vymezily podmínky, za kterých má dojít k přehodnocení jimi nastolené úpravy.

Původními rozsudky obecných soudů, jimiž byla nezl. svěřena do péče matky a upraven styk s otcem, vycházely především ze znaleckého posudku, na jehož základě dospěly k závěru, že vzhledem k roli matky v životě dětí předškolního a ranně školního věku, je střídavá výchova vhodnější až ve vyšším věku dětí. Když pak v roce 2012, kdy již děti byly několikátým rokem žáky základní školy, podal

---

²⁵ Nález sp. zn. 2482/13.

²⁶ Nález sp. zn. 2482/13.

stěžovatel návrh na změnu výchovy, obecné soudy konstatovaly, že s ohledem na zájem dětí na stabilním výchovném prostředí střídavá péče nepřipadá v úvahu: „...v roce 2009 byly stěžovatelovy děti na to, aby mohly být svěřeny do střídavé péče, příliš mladé a v roce 2012 byly už zase příliš zakotvené ve výchovném prostředí matky.“²⁷

Soud konstatoval, že na základě argumentace obecných soudů by nebylo možné děti přisoudit otci v podstatě nikdy, protože by vždy první rozhodnutí bylo konečné. Svou argumentací obecné soudy negovaly smysl zákonné úpravy i ustálenou judikaturu Ústavního soudu, podle níž pokud stěžovatel prokáže, že je způsobilý děti vychovávat, je naplněn předpoklad jejich svěření do střídavé výchovy. Břemeno tvrzení se pak přesouvá na matku a obecný soud, který musí prokázat zásadní důvody, které vylučují střídavou péči.

Pokud obecné soudy svá rozhodnutí založily na nevhodnosti střídavé péče pro nízký věk dětí, stěžovatel legitimně očekával, že odpadnutí této překážky povede ke změně výchovných poměrů. Byla-li tato změna později označena jako nedostatečná, byl tím porušen princip předvídatelnosti soudních rozhodnutí. Poté, co nezletilé děti dosáhly vyššího věku, musí obecné soudy uvést velmi závažné důvody, proč splnění této dříve uvedené a jediné podmínky nestačí. Zájem nezletilých na stabilním výchovném prostředí sám o sobě takový velmi závažný důvod nepředstavuje, neboť by tím byl popřen smysl institutu střídavé péče.

2. 6. Další okolnosti, které nejsou překážkou pro střídavou péči

Jen o čtyři dny později vydal Soud další nález týkající se střídavé výchovy. V tomto případě nebyl výjimečně stěžovatelem otec, jeho návrhu na střídavou výchovu nebylo vyhověno. Navrhovatelkou byla matka, která napadla rozsudek odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně tak, že svěřil nezletilou dceru do střídavé výchovy obou rodičů (se čtrnáctidenním intervalem změny výchovných prostředí). Ústavní soud posoudil ústavní stížnost stěžovatelky jako nedůvodnou. Ohledně její námitky, že odvolací soud nevzal v úvahu, že nezletilá v září 2014 nastoupí do školy, s čímž není slučitelné střídání výchovného prostředí, Soud konstatoval, že „nemá předem za vyloučené, že by model střídavé výchovy nemohl přetrvat i poté, co nezletilá nastoupí do první třídy základní školy (např. možnost individuálního vzdělávání ve smyslu § 41 zákona č. 561/2004

---

²⁷ Nález sp. zn. 2482/13.

Sb...(školský zákon), plnění základní školní docházky na dvou základních školách ve smyslu § 49 odst. 4 školského zákona, přestěhování vedlejšího účastníka poblíž bydliště stěžovatelky....).“²⁸

Ústavní soud zároveň také poněkud uvedl poněkud nevyrovnaný závěr, že rozhodnutí odvolacího soudu by však nemohl považovat za rozporné se zájmem dítěte na stabilitě výchovného prostředí ani za situace, že by se skutečně ukázalo, že model střídavé péče není v tomto případě slučitelný se školní docházkou nezletilé a v jejím zájmu od něj muselo být upuštěno.

Z ústavněprávního hlediska neobstojí ani poukaz stěžovatelky na velkou vzdálenost mezi bydlišti rodičů. Toto kritérium není dle názoru Soudu důvodem, který by a priori vylučoval vhodnost střídavé výchovy dítěte.

Z hlediska plurality názorů Ústavního soudu na posuzování rozhodování obecných soudů o střídavé výchově stojí za pozornost odlišné stanovisko soudce Ludvíka Davida, které připojil k tomu nálezu. Konstatoval v něm, že si není „*vůbec vnitřně jist, zda má Ústavní soud rozhodovat o tak osobně citlivých otázkách, jakými jsou výchova a výživa nezletilých dětí. Zejména v těchto věcech je významný kontakt s účastníky – a na rozdíl od nalézacích soudů nemá Ústavní soud (není-li nařízení jednání) před sebou ani rodiče, natož děti.*“²⁹ Podle jeho názoru zašel zamítnutím ústavní stížnosti stěžovatelky, matky šestiletého dítěte, Ústavní soud příliš daleko. Čtrnáctidenní interval střídání výchovného prostředí mezi dvěma velmi vzdálenými bydlišti je pro nezletilou jistě velmi náročný, ale snad zvládnutelný. Vyjádřil však pochyby nad tím, zda nezletilá dokáže zvládnout fakt permanentního střídání školního prostředí. Zda také dokáže zvládnout rozdílné učební nároky, jež na ni budou mít ze situace nepochybně rozpačití učitelé a zda se dokáže těšit z mimoškolních aktivit, když za nimi bude muset každých 14 dní přejíždět z místa na místo.

Závěrem svého odlišného stanoviska uvedl, že věří tomu, že „*dítě potřebuje lásku a péči obou rodičů. Přece jen si ale myslím, že dočasně utišené ego jednoho z nich nestojí za škody, jež mohou být takto realizovanou střídavou výchovou na psychice nezletilé napáchány.*“³⁰

Ve věci pod sp. zn. II. ÚS 1835/14 Soud ohledně závěru odvolacího soudu (který změnil rozsudek soudu prvního stupně, jímž byla nezletilá svěřena do péče otce - stěžovatele a svěřil jí do péče matky), že stěžovatel nedisponuje stabilním a pozitivním prostředím z důvodu práce na směny, odkázal na svůj nálezný sp. zn. II. ÚS 554/2004. Zde Soud konstatoval, že „*není možné, aby jeden z*

²⁸ Nález sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. 5. 2014.

²⁹ Nález sp. zn. 1506/13.

³⁰ Nález sp. zn. 1506/13.

rodičů byl omezen na svých rodičovských právech pouze z důvodu výkonu povolání a s tím souvisejícím rozsahem a rozvrhem pracovní doby, který, byť není v současnosti výjimečný, není také úplně standardní".³¹ Pokud odvolací soud současně dovodil, že by část péče o dítě spočívala na babičce, a že prioritou ve věku nezletilé (která v době rozhodování obecných soudů nastupovala do školy) je soustavná přímá osobní péče, nevypořádal se se závěry znaleckého posudku, podle kterého babička nenahrazuje péči otce. Soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil pro absenci řádného odůvodnění závěru o vhodnějších výchovných podmínkách na straně matky.³²

Zajímavé je, že Soud v tomto případě, kdy nezletilá byla ve věku nástupu do školy, shledal nedostatek v absenci zjištění jejího názoru vzhledem k jejímu věku a rozumové vyspělosti (zatímco v nálezu sp. zn. II. ÚS 2482/13, kde byly děti ve věku 9 a 7 let, resp. 10 a 8 let v době rozhodování odvolacího soudu, porušení jejich práva na slyšení neshledal).

2. 7. Rovnocennost rodičů obou rodičů v péči o dítě

Zatím posledním nálezem Soudu ke střídaté péči je nález sp. zn. I. ÚS 3216/13. V tomto případě stěžovatel (otec) po svém návratu z Anglie podal návrh na svěření dětí do střídaté péče (původně byly děti svěřeny do péče matky). Jeho návrh byl zamítnut, neboť obecné soudy jeho návrat nepovažovaly za podstatnou změnu poměrů. Za podstatný důvod soudy považovaly neschopnost rodičů se na čemkoli ohledně dětí domluvit a absenci jejich vzájemné komunikace týkající se dětí.

Ústavní soud shledal v postupu obecných soudů zásah do práv stěžovatele na péči o děti podle čl. 32 odst. 4 Listiny a zároveň do práva na rodinný život podle čl. 10 odst. 2 Listiny. Vycházel přitom ze zásady, že na péči mají zásadně stejné právo oba rodiče, kdy toto právo je naplněno tehdy, pokud má každý rodič možnost o dítě pečovat stejnou dobu jako druhý rodič. Případné odchylky od tohoto pravidla musí být odůvodněny ochranou nějakého jiného, dostatečně silného legitimního zájmu.

Soud také konstatoval, že v pojetí českého rodinného práva není faktický rozdíl mezi péčí o dítě a výkonem práva styku, vyjma toho, že první je zároveň povinností a druhé pouze právem, které není nutno vykonat. Střídatá péče, u které žije dítě po stejný časový úsek s každým z rodičů, podle Soudu v důsledku znamená rovnost v právu osobního styku obou rodičů. Legitimním zájmem, který by zásah

³¹ Nález sp. zn. II. ÚS 554/2004 ze dne 11. 5. 2005, N 106/37 SbNU 397, Právo otce dítěte, které bylo svěřeno do péče matky, na úpravu styku s ním.

³² Nález sp. zn. II. ÚS 1835/14 ze dne 11. 9. 2014, Rozhodování o svěření dítěte do péče jednoho z rodičů.

do této rovnosti rodičů mohl ospravedlnit, nemůže být ochrana práv druhého rodiče, neboť ten žádné silnější právo k péči o děti nemá.

I v tomto nálezu se Soud pustil do další interpretace podústavního práva a to při výkladu změny poměrů ve vztahu k požadavku stálosti výchovného prostředí. Konstatoval, že změna na střídavou péči v případě návratu stěžovatele do ČR byla možná jak podle tehdy platného zákona o rodině, tak i podle nového občanského zákoníku. Podle ustálené judikatury soudů sahající hluboko do minulosti, však změna poměrů odůvodňuje změnu rozhodnutí o péči o nezletilé dítě, jen jde-li o změnu podstatnou, kdy jiné okolnosti převažují nad požadavkem stálosti výchovného prostředí dítěte.³³ Ústavní soud zdůraznil, že ačkoli je stálost výchovného prostředí pro děti důležitou hodnotou, je třeba zvážit, zda v konkrétních okolnostech případu, je zájem na stálosti výchovného prostředí, schopen převážit nad zájmy stěžovatele na stejný styk s dětmi jako druhý rodič.

Ústavní soud opět zaujal také výchovné stanovisko vůči rodičům, na které apeloval, aby v samotném zájmu svých dětí se co nejvíce vynasnažili, aby děti rozpad jejich vztahu pocítili co nejméně: *„Je tak primárně na rodičích, aby dbali nejlepšího zájmu dětí, kterým jistě je, jako absolutní minimum, absence přenášení vzájemných neshod mezi rodiči a jejich důsledků na děti.“*³⁴ Obecné soudy by tomu měly napomáhat a nikoli naopak zásadně odměňovat nekomunikujícího rodiče většími právy k dětem.

2. 8. Střídání „přes půl světa“

Jediný nález, jímž Soud zrušil rozhodnutí obecného soudu o střídavé péči je nález sp. zn. II. ÚS 1835/12. Jednalo se o rozhodnutí odvolacího soudu o střídavé péči s půlročním cyklem se střídáním pobytu v ČR u otce a na Novém Zélandě u matky. Soud především vytkl obecným soudům, že se podrobněji nezabývaly podmínkami pro pobyt dětí na Novém Zélandě a vhodností střídavé výchovy z hlediska psychologického.

Ústavní soud upozornil, že přístup dětských psychologů ke střídavé výchově, navíc ke střídavé výchově s intervaly delšími než pár týdnů, je rezervovaný. Podle některých názorů by se za střídavou výchovu neměly považovat cykly delší než tři týdny, protože ztrácejí charakter střídavé výchovy. Podle některých odborníků by střídavá výchova rovněž neměla znamenat střídání školního kolektivu.

---

³³ Nález sp. zn. I. ÚS 3216/13.

³⁴ Nález sp. zn. I. ÚS 3216/13.

Výchova či rozšířený styk by měl probíhat tak, že celá školní docházka proběhne v jedné zemi, letní a zimní prázdniny v druhé. Významným aspektem je i to, že školáci „jsou již mnohem více fixováni na svůj kolektiv vrstevníků a je škodlivé tento kolektiv střídat v jakémkoli cyklu“³⁵ Týdenní i půlroční střídání totiž dle Soudu vytrhuje dítě z jeho dětského kolektivu a „dělá z něho outsidera, protože s kamarády nesdílí společný osud.“³⁶ Střídání školního kolektivu v praxi může znamenat, že dítě kromě normální rodiny přijde i o normální vztahy v kolektivu, které se formují po celou dobu školní docházky.

Podle Soudu je třeba přihlížet ke všem těmto hlediskům a zkoumat, jak bude ten který typ výchovy ovlivňovat osobnost konkrétních dětí. Žádný názor či předpoklad nelze v otázkách výchovy dětí zobecňovat.

V konkrétním případě Soud shledal, že v odvolacím řízení nebyly dostatečně prověřeny podmínky pro fungování střídavé výchovy, a to nejen z hlediska materiálního zajištění pobytu dětí na Novém Zélandu a z důsledků různých vzdělávacích systémů, ale ani z hlediska dopadů na psychický vývoj dětí při střídání pobytu v odlišných zemích s rozdílnými životními podmínkami a při dlouhodobějším odloučení od jednoho z rodičů. Absenci těchto zjištění shledal Soud o to závažnější, že v dané věci bylo zřejmé, že rodiče mají odlišný názor na výchovu dětí a neprobíhá mezi nimi vzájemná komunikace, což může mít negativní vliv zejména při změně výchovného prostředí. Na základě uvedeného dospěl Soud k závěru, že napadeným rozhodnutím o střídavé výchově došlo k porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces a práva na rodičovskou výchovu a péči dle čl. 32 Listiny.

Shrnutí

Vedle důvodů k zásahům do rozhodování obecných soudů o svěřením dítěte do výchovy rodičů, uvedených samotným Soudem, je zjevný i další důvod, který je v judikatuře naznačen spíše implicitně. Je jím reakce Ústavního soudu na dlouhodobý stereotyp rozhodování soudů, kdy je dítě svěřováno převážně do výchovy matce a otci upraven často velmi úzký styk. Přestože snaha o změnu tohoto zažitého způsobu rozhodování je míněna v dobrém úmyslu, otázkou je, zda způsob zásahu a interpretace, který Soud v případech střídavé péče zvolil, je vhodný.

---

³⁵ Nález sp. zn. II. ÚS 1835/12 ze dne 5. 9. 2012, K rozhodování o střídavé výchově „přes půl světa“ a dokazování v odvolacím řízení.

³⁶ Nález sp. zn. II. ÚS 1835/12.

Základním hlediskem v rozhodování o svěřeni dítěte do výchovy rodičů a úpravě styku by měl být především individuální přístup s ohledem na situaci v každém konkrétním případě. Tento přístup zůstal však v judikatuře Soudu týkající se střídavé péče poněkud stranou. Základním východiskem Soudu je zájem dítěte, který v těchto případech Soud charakterizuje jako zájem dítěte být s oběma rodiči. Tomuto pojetí odpovídá právo rodičů pečovat o dítě stejnou dobu jako druhý rodič.

Soud také ve vývoji judikatury dospěl k závěru, že předpokladem pro střídavou péči není souhlas obou rodičů a jejich vzájemná komunikace a spolupráce, ale naopak tyto okolnosti nemohou být překážkami pro střídavou péči. Soud šel ve svém rozhodování ještě dále konstatováním, že ani střídání školní docházky či velká vzdálenost není překážkou pro střídavou výchovu. Obecné soudy při rozhodování o úpravě styku by měly vycházet ze střídavé péče jako pravidla, kdy ostatní řešení jsou výjimkami, které musí soudy při rozhodování o svěřeni dítěte do výchovy rodičů patřičně odůvodnit.

Na podporu svých závěrů argumentuje Soud zejména změnou role matky a otce ve výchově dětí a tím, že svěřeni dítěte do výchovy rodičů nesmí být výrazem bojem o dítě a „*nízké pohnutky jednoho rodiče k trýznění druhého rodiče skrze své vlastní dítě.*“³⁷ Střídavá péče v představě Ústavního soudu může být právě motivací pro nekomunikující rodiče pro zlepšení jejich vztahů.

Problémem však je, že aplikování obecných principů může vést k jiným úskalím ve vztahu k rozhodování o výchově dětí a jejich styku s rodiči. I požadavek střídavé péče může být totiž nejen bojem o dítě, tak i způsobem jak „trýznit“ druhého rodiče. Ústavní soud se v judikatuře týkající se střídavé péče pustil na tenký led psychologické argumentace. Úskalí tohoto přístupu se projevuje také tím, že přes konstatování o prioritě zájmu dítěte, Soud pohlíží stále výrazněji na jednotlivé případy především z hlediska práv rodičů. Tento fakt je zřetelný především u posledního nálezu sp. zn. I. ÚS 3216/13. Obecně se tato skutečnost projevuje také tím, že přání dítěte zůstává mezi ostatními kritérii v pozadí.

Hlavní otázkou ovšem je, zda interpretace, kterou Ústavní soud zaujal, je jeho úkolem. Zda rozhodování Soudu má spočívat na přehodnocování skutkového stavu provedeného obecnými soudy a výchově rodičů k vzájemné komunikaci. Takový přístup s sebou nese nebezpečí formalizace hledisek pro svěřeni dítěte do střídavé výchovy a nahrazování a institucionalizaci vůle rodičů a jejich vztahů s dětmi. Ústavní soud se tak v oblasti posuzování střídavé výchovy stává onou další přezkumnou instancí, v podstatě vytvářející obecný vhodný výchovný model, který by obecné soudy měly respektovat.

---

³⁷ Nález sp. zn. III. ÚS 1206/09.

Struktura analýzy:

Úvod

1. Střídavá péče v judikatuře Ústavního soudu

2. Judikatura

2. 1. Společná vůle a dohoda rodičů jako východisko pro střídavou výchovu

2. 2. Nesouhlas matky jako nedostatečný důvod pro odmítnutí střídavé výchovy

2. 3. Nedostatek dohody a komunikace rodičů není překážkou pro střídavou výchovu

2. 4. Kritéria pro rozhodování svěřování dítěte do střídavé péče

2. 5. Střídavá péče jako pravidlo a povinnost

2. 6. Další okolnosti, které nejsou překážkou pro střídavou péči

2. 7. Rovnocennost rodičů obou rodičů v péči o dítě

2. 8. Střídání „přes půl světa“

Shrnutí

Seznam použité judikatury:

Ústavní soud:

- Nález sp. zn. I. ÚS 48/04 ze dne 27. 1. 2005, N 19/36 SbNU 247, Rozhodování soudu o úpravě styku rodičů s nezletilým dítětem.
- Nález sp. zn. II. ÚS 554/2004 ze dne 11. 5. 2005, N 106/37 SbNU 397, Právo otce dítěte, které bylo svěřeno do péče matky, na úpravu styku s ním.
- Viz nález sp. zn. II. ÚS 568/06 ze dne 20. 2. 2007, N 33/44 SbNU 399, K úpravě styku dítěte s jeho původním matrikovým otcem, jehož otcovství bylo později popřeno.
- Nález sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010, N 32/56 SbNU 363, Test způsobilosti zasáhnout do zájmu dítěte při rozhodování o střídavé výchově.
- Nález sp. zn. I. ÚS 266/10 ze dne 18. 8. 2010, N 165/58 SbNU 421, K rozhodování o střídavé výchově dítěte.
- Nález sp. zn. I. ÚS 2661/10 ze dne 2. 11. 2010, N 219/59 SbNU 167, K rozhodování o střídavé výchově dítěte a zjištění názoru dítěte na věc.
- Nález sp. zn. II. ÚS 1835/12 ze dne 5. 9. 2012, N 152/66 SbNU 289, K rozhodování o střídavé výchově „přes půl světa“ a dokazování v odvolacím řízení.
- Nález sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014, Střídavá péče.
- Nález sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. 5. 2014, K rozhodování obecných soudů o střídavé výchově.
- Nález II. ÚS 1835/14 ze dne 11. 9. 2014, Rozhodování soudu o svěřením dítěte do péče jednoho z rodičů.
- Nález I. ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014, Zásadní změna poměrů a stabilita výchovného prostředí při rozhodování o střídavé výchově.

Evropský soud pro lidská práva:

- rozsudek ESLP ze dne 18. 10. 2011 ve věci *Lyubenova proti Bulharsku* (stížnost č. 13786).
- rozsudek ESLP ze dne 9. 5. 2006, ve věci *C. proti Finsku* (stížnost č. 18249/02).

Seznam používaných zkratek:

Úmluva – Úmluva o právech dítěte, vyhlášena jako č. 104/1991 Sb.

Listina – Listina základních práv a svobod, vyhlášena usnesením předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších změn.

Soud – Ústavní soud

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

Sb. z. – Sběrka zákonů

sp. zn. – spisová značka

zákon o rodině – zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů